

Jumalateenistus Nõos N, 02.04.26 kl 18, Suur Neljapäev

Lektsioonid: 2Ms 24:4–11; Jh 13:1–15

Pihikõne: 3Ms 20:7

Jutlus: 1Kr 11:23–29

Laulud: 88 (1–3); 89 (1–5, 6); 225 (1–4); 221 (1–3)

Sest mina olen Issandalt saanud, mida ma olen andnud teilegi: et Issand Jeesus sel ööl, mil tema ära anti, võttis leiva, tänas, murdis ja ütles: „See on minu ihu, mis teie eest antakse. Tehke seda minu mälestuseks!” Selsamal kombel võttis ta ka karika pärast õhtusöömaaga ja ütles: „See karikas on uus leping minu veres. Nii sagedasti kui te sellest joote, tehke seda minu mälestuseks!” Sest iga kord, kui te seda leiba sööte ja karikast joote, kuulutate teie Issanda surma, kuni tema tuleb. Niisiis, kes iial seda leiba sööb või Issanda karikast joob vääritud viisil, on süüdi Issanda ihu ja vere vastu. Inimene katsugu ennast läbi ja alles siis söögu sellest leivast ja joogu sellest karikast! Sest kes sööb ja joob, see sööb ja joob enesele nuhtlust, kui ta ei anna aru sellest ihust.

Kuulsime jutluse alusena sõnu, millest esimest poolt kuuleme igal armulauaaga jumalateenistusel ja nad on meile pähe kulunud. Ometi on neil piibellik algupära ja tänasel Suure Neljapäeva õhtul on kohane aeg meenutada nende konteksti ja levinud tõlgendusviisi.

Paulus on need sõnad kirjutanud Korintose linna kogudusele, mis suure kaubalinna kogudusena koosnes väga erineva sotsiaalse ja vaimse taustaga inimestest. Palju oli erinevaid mõtteviise, mis tingiski Paulust manitsema kogudust otsida ja pidada ühtsust, eriti olulistest asjades.

Üks olulisi asju on Pauluse jaoks loomulikult Püha õhtusöömaaja pidamine. Kui loeme veidi meie kirjakohast eestpoolt, siis näeme, et Paulus taunib lõhesid koguduse koosolekutel. Konkreetselt väljendub see selles, et „igaüks võtab sööma asudes ette omaenda toidu, ja mõni jääb nälga, ja mõni on joobnud“ (1Kr 11:21).

See tähendab Pauluse jaoks seda, et kogudus ei ole õigesti mõistnud Püha õhtusöömaaja tähendust. Ja meie kirjakohas ta siis meenutabki Korintose kogudusele, kuidas tuleb Püha õhtusöömaaga pidada. Ta rõhutab, et see teadmine ei pärine mitte temalt, vaid ta on selle saanud Issandalt endalt. See ei tähenda küll seda, et Paulus on saanud teadmise õhtusöömaaja pidamisest nägemuses nagu see juhtus tema kohtumisel ülestõusnud Kristusega Damaskuse teel: on ju piibliteadlased arvamusel, et tegemist on algkristliku vormeliga, mis oli levinud juba enne Paulust. Ent siiski on Paulus kindel, et õhtusöömaaja kord on pärit Issandalt endalt ja küllap oli tal põhjust seda uskuda.

Nagu teame, langevad sõnad, mida Paulus kirjas Korintose kogudusele esitab, suures osas kokku evangelistide Matteuse, Markuse ja Luuka sõnadega selle kohta, kuidas Jeesus ise koos oma jüngritega Püha õhtusöömaaga seadis. Siiski on võib-olla kohane meenutada, et kõik nimetatud kolm evangeeliumi on oma tekkeajalt vähemalt 15 aastat hilisemad kui meie kõnealune Pauluse esimene kiri korintlastele ja võiks siis öelda, et Paulus kasutab seda talle pärandatud algkristlikku õhtusöömaaja vormelit kirjapanduna esimesena.

Meenutan aga nüüd nende Issandalt saadud sõnade tõlgendamist, nii nagu meie usuisa Martin Luther seda meie kirikule on pärandanud. Sest pole ju ühelegi kristlasele saladuseks, et just armulauateoloogia on see, mis on kõige suuremaks takistuseks kristlike konfessioonide üksteisemõistmisel: katoliiklased, õigeusklikud, luterlased, baptistid ja teised vabakiriklikud konfessioonid mõistavad armulauda erinevalt.

Luther küsib oma „Usuõpetuses“, mis on püha altarisakrament? Ja vastab: „See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõeline ihu ja veri, mille on Kristus ise meile, kristlastele, seadnud söömiseks ja joomiseks leiva ja veini näol.“ Luther rõhutab ka edasises selgituses sõna „tõeline“. Seega ei tohi meil olla kahtlust, et see, mida me armulaual vastu võtame on tõepoolest Kristuse ihu ja veri ning mitte midagi muud.

Luther rõhutab ka, et Kristuse sõnu „See on minu ihu“ ja „See on minu veri“ ei tohi mõista allegooriliselt (ülekantud tähenduses) nagu reformeeritud kristlased ja anabaptistid, vaid tõelisena (teoloogiline oskussõna selle kohta on „reaalpresent“).

Kristuse sõnu tuleb tõelisena tõlgendada esiteks seepärast, et Kristus ütleb seadmissõnades: see ihu, mida vastu võtame, on meie eest antud, ja veri, mida joome, on meie eest ristil valatud. Ega siis ristile ei naelutatud leiba ja veini!

Teiseks seepärast, et Paulus ütleb 1Kr 10:16: „Õnnistuse karikas, mida me õnnistame, – eks see ole Kristuse vere osadus? Leib, mida me murrame, – eks see ole Kristuse ihu osadus?“ Paulus rõhutab seega tõelist osadust Kristuse vere ja ihuga.

Kolmandaks tuleb Kristuse sõnu tõlgendada tõelisena seepärast, et Paulus keelab meie kirjakohas armulauda vastu võtta vääritul viisil: armulaua vääritu vastuvõtja oleks süüdi Issanda ihu ja vere ees, mitte pelgalt leiva ja veini ees (ehkki meie esivanemad on ju toitugi austanud).

Ja neljandaks seepärast, et need armulaua seadmissõnad väljendavad Kristuse viimset tahet, see on tema testament oma jüngerile. Milleks peaks üks inimene testamendi tegema allegooriliselt?

Samas ei tule Kristuse ihu ja vere tõelisust ehk reaalsust mõista ka nii, et leib ja vein muutuvad armulaual tõepoolest Kristuse ihuks ja vereks – nagu õpetab roomakatoliku kirik –, vaid leib jääb leivaks ja vein jääb veiniks. See võimaldabki luterlikul vaimulikult armulauast ülejäänud leivad panna tagasi teiste leibade juurde, kartmata, et Kristuse ihu läheb segamini tavaliste leibadega. Veini küll hügieenikaalutlustel ei säilitata ja luterlike vaimulike tavaline praktika on see, et vaimulik joob armulauast järele jäänud veini võimalusel ära või valab väärikal viisil maha.

Mille poolest siis roomakatoliiklaste ja luterlaste armulauakäsitlus teineteisest erineb? Luterlastena armulaual õnnistatud leiba süües saame sellest ju osaduse Kristuse tõelise ihuga, ja kui joome õnnistatud veini, saame osaduse Kristuse tõelise verega?

Luther küsib „Väikses katekismuses“: „Kuidas saab ihulik söömine ja joomine nii suurt mõju avaldada?“ Ja vastab: „Söömine ja joomine seda muidugi ei tee, vaid need sõnad, mis siin seisavad: „Teie eest antud ja valatud pattude andeksandmiseks.“ Need sõnad koos ihuliku söömise ja joomisega on selles sakramendis peamised. Ja kes neid sõnu usub, sellel on see, mida nad lubavad ja lausuvad, nimelt pattude andeksandmine.“

Seega on armulaual leiba ja veini vastu võttes tähtsad esmalt sõnad, mida iga vastuvõtja kuuleb. Ja teiseks on oluline vastuvõtja usk, et see tõepoolest niimoodi on, nagu ta kuulis öeldavat. Teisisõnu: luterliku õpetuse kohaselt ei muutu leib ja vein armulaual Kristuse ihuks ja vereks, vaid nad saavad nendeks leiva ja veini vastuvõtja usu läbi, mis on vastus Kristuse sõnadele.

Seda mõtet kinnitab Lutheri järgnev küsimus ja vastus „Väikses katekismuses“: „Kes on vääriiline seda sakramenti vastu võtma? Paastumine ja ihu poolest valmistumine on küll kena väline komme, kuid tegelikult väärib armulauda ja on selleks ette valmistatud vaid see, kes usub neid sõnu: Teie eest antud ja valatud pattude andeksandmiseks. Aga see, kes neid sõnu ei usu või neis kahtleb, see ei ole vääriiline ega armulauaks ette valmistatud, sest sõnad „teie eest“ nõuavad usklike südameid.“

Ja veel. Miks ütleb Paulus kahel korral – nii leiva kui ka veini puhul – Kristuse sõnad: „tehke seda minu mälestuseks“? Kolmest evangelistist, kes Jeesuse seadmissõnu edastavad, mainib seda „mälestamist“ ainult Luukas ja sedagi vaid leiva puhul.

Luther selgitab oma „Usuõpetuses“ Kristuse/Pauluse sõnu nii: „1. Armulaulal tuleb käia Tema koguduses sageli ja korduvalt kuni tema tulemise päevani. 2. Armulauda tuleb jagada Tema poolt määratud viisil. 3. Armulaua leib ja vein tuleb õnnistada Tema seadmissõnu korrates.“ Seega tõlgendab Luther Pauluse/Kristuse sõnu „minu mälestuseks“ Kristuse manitsusena mitte seda tava hooletusse jätta ja säilitada seda algupärasel kujul.

Seda Lutheri tõlgendust kinnitab ju ka Pauluse sõna: „Sest iga kord, kui te seda leiba sööte ja karikast joote, kuulutate teie Issanda surma, kuni tema tuleb.“ Armulaua vastuvõtja on Kristuse surma kuulutaja. Kui oleks tegu tavalise surmaga, siis kõlaks see ju õudselt. Kuid Kristuse surma on sisse kodeeritud elu. Ja see, kes kuulutab Kristuse surma, kuulutab ühtlasi ka elu, kuulutab evangeeliumi Kristusest! Et aga iga kristlase ülesanne on endale kohasel moel evangeeliumi kuulutada, siis aitab ka armulaual osalemine sellele ülesandele kaasa: see, kes käib armulaual, on usuliseks eeskujuks teistele inimestele.

Kindlasti on armulaual veel aspekte, mida ma eelöeldus ei suutnud või ei osanud nimetada. Tähtis on aga see, et see lihtne, vana ja püha viis Jumala osaduses olla on antud ka tänapäeval meile kõigile, kes sellest hoolime. Tänu Jumalale selle eest!

Aamen.